

BÁO CHÍ VIỆT NAM TRONG CÔNG CUỘC ĐỔI MỚI

NGUYỄN ĐỨC*

Trong công cuộc đổi mới, “Báo chí tiếp tục phát triển nhanh về số lượng, loại hình, ấn phẩm, đội ngũ người làm báo và số lượng người đọc; cơ sở vật chất kỹ thuật, công nghệ, năng lực tài chính được tăng cường; tác động, ảnh hưởng của báo chí được mở rộng. Phần lớn báo chí hoạt động đúng tôn chỉ, mục đích, phản ánh kịp thời tâm tư, nguyện vọng của nhân dân, biểu dương phong trào thi đua yêu nước, đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí, quan liêu và các tệ nạn xã hội, chống “diễn biến hoà bình”... góp phần tích cực vào thành tựu chung của đất nước”¹. Điều đó, được thể hiện rõ trên các mặt sau:

Về chính trị, tư tưởng: Báo chí đã tích cực, kịp thời tuyên truyền chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước góp phần, tạo nên sự đồng thuận, xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc để thực hiện thắng lợi công cuộc đổi mới đất nước dưới sự lãnh đạo của Đảng. Báo chí đã kịp thời thông tin, cổ vũ phong trào, phản ánh tâm tư, nguyện vọng của nhân dân, phát hiện các nhân tố mới, các điển hình tiên tiến; mặt khác, báo chí đã làm tốt chức năng phản biện xã hội đối với chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước. Báo chí đã kịp thời chỉ ra những khiếm khuyết, tồn tại của các chủ trương, chính sách đã ban hành; đề xuất, kiến nghị với Đảng và Nhà nước cần phải sửa đổi, bổ sung chủ trương, chính sách đó đáp ứng nhu cầu cuộc sống, nguyện vọng của nhân dân. Qua báo chí Việt Nam, bạn bè trên thế giới hiểu rõ hơn về Việt Nam, về chính sách của Đảng và Nhà nước ta. Từ đó, có những ủng hộ thiết thực đối với công cuộc đổi mới

hiện nay của Việt Nam, thu hút dòng đầu tư trực tiếp cũng như gián tiếp của các nước vào Việt Nam. Nhờ đó, góp phần nâng cao uy tín và vị thế của đất nước, của Đảng và Nhà nước trên trường quốc tế. Có thể khẳng định rằng, thành tựu của gần 25 năm đổi mới; trong đó, có thành tựu của quá trình hội nhập kinh tế quốc tế, của việc mở rộng quan hệ đối ngoại với tất cả các nước trên thế giới có sự đóng góp không nhỏ của báo chí Việt Nam.

Trong quá trình tuyên truyền chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước, báo chí đóng góp tích cực vào quá trình giữ vững và tăng cường ổn định chính trị - xã hội của đất nước. Báo chí tuyên truyền về vai trò lãnh đạo của Đảng, về công tác xây dựng Đảng vững mạnh, đấu tranh kiên quyết với những âm mưu thủ đoạn chia rẽ, làm suy yếu Đảng; đấu tranh phòng ngừa các nguy cơ lệch hướng con đường đi lên CNXH.

Trong lĩnh vực kinh tế: Báo chí không chỉ tuyên truyền chủ trương, chính sách mới của Đảng và Nhà nước về phát triển kinh tế thị trường định hướng XHCN, mà còn góp phần cung cấp những thông tin kịp thời, có giá trị cho các chủ thể kinh tế. Trong nền kinh tế thị trường, báo chí thông tin chính xác, kịp thời là sức mạnh tạo nên thắng lợi cạnh tranh. Các phương tiện thông tin đại chúng có vai trò to lớn trong việc cung cấp những thông tin có giá trị đó, như thông tin về thị trường, tài chính, ngân hàng, bảo hiểm,... thậm chí, nhiều bài viết có tính khoa học trong dự báo xu hướng phát triển, biến đổi của một ngành, lĩnh vực kinh tế; phân tích tình hình kinh tế trong

* Học viện Báo chí và Tuyên truyền.

nước và thế giới giúp các đơn vị, tổ chức kinh tế xây dựng kế hoạch sản xuất, kinh doanh hiệu quả. Với việc phổ biến các kinh nghiệm thành công hay thất bại trong quản lý, kinh doanh và áp dụng công nghệ mới, tiết kiệm chi phí trong sản xuất, báo chí góp phần tạo nên hiệu quả kinh tế lớn cho xã hội. Ngoài ra, báo chí là một kênh quảng cáo hữu hiệu cho các doanh nghiệp.

Cùng với việc nêu những tấm gương điển hình, tiên tiến trong phát triển kinh tế, báo chí cũng phản ánh những kiểu làm ăn vi phạm pháp luật của những công ty, doanh nghiệp như trốn lậu thuế, sản xuất và kinh doanh hàng giả, hàng kém chất lượng... hoặc có hành vi lừa đảo, chiếm dụng tài sản của các đơn vị kinh tế khác. Báo chí tạo nên những dư luận đấu tranh với những biểu hiện tiêu cực đó, góp phần xây dựng môi trường kinh doanh lành mạnh, công bằng...

Trong lĩnh vực xây dựng và phát triển nền văn hoá tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc: Báo chí tuyên truyền văn hoá truyền thống, cung cấp cho nhân dân năng lực thẩm mỹ đủ trình độ đấu tranh loại trừ và miễn dịch với những văn hoá độc hại từ bên ngoài, trái với bản sắc tốt đẹp của văn hoá dân tộc. Bồi đắp tinh thần yêu nước, yêu CNXH, yêu quý những giá trị văn hoá truyền thống tốt đẹp của dân tộc.

Báo chí Việt Nam còn là một kênh thông tin phản ánh, phát huy tinh thần đoàn kết, hợp tác, giúp đỡ nhau cùng tiến bộ của 54 dân tộc Việt Nam, xây dựng và củng cố khối đại đoàn kết toàn dân tộc; giúp những gia đình gặp khó khăn trong cuộc sống. Nhiều báo là chỗ dựa tinh thần và tiếp nhận sự giúp đỡ, sẻ chia của các tổ chức, cá nhân hảo tâm trong việc giúp đỡ những mảnh đời bất hạnh, gặp rủi ro trong cuộc sống. Nhiều cơ quan báo chí tổ chức tốt các hoạt động xã hội, nhân đạo, từ thiện giúp đỡ nhân dân vùng thiên tai, khó khăn, gia đình chính sách, người già, người tàn tật và trẻ em có hoàn cảnh đặc biệt; tổ chức các sự kiện văn hoá, thể thao đặc sắc; cổ vũ nhiều phong trào tình nguyện của giới trẻ.

Trong cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng và các tiêu cực khác: Vai trò đó được ghi nhận trong Điều 86 Luật Phòng, chống tham nhũng: Nhà nước khuyến khích cơ quan báo chí, phóng viên đưa tin phản ánh về vụ việc tham nhũng và hoạt động phòng, chống tham nhũng; cơ quan báo chí có trách nhiệm biểu dương tinh thần và những việc làm tích cực trong công tác phòng, chống tham nhũng; lên án, đấu tranh với những người có hành vi tham nhũng; tham gia tuyên truyền, phổ biến pháp luật về phòng chống tham nhũng; cơ quan báo chí, phóng viên có quyền yêu cầu cơ quan, tổ chức, cá nhân có thẩm quyền cung cấp thông tin, tài liệu liên quan đến hành vi tham nhũng; cơ quan báo chí, phóng viên phải đưa tin trung thực, khách quan.

Thực tế, những năm qua, nhiều vụ án liên quan đến tham nhũng, tiêu cực luôn được báo chí bám sát đưa tin, cập nhật. Ví dụ, vụ tham nhũng, lãng phí ở Công ty Cosevco, có rất nhiều tờ báo trong nước đã thực hiện nhiều bài viết sắc sảo góp phần đưa sự thật trước công luận: “Ai che chắn cho sự lộng hành của ông Trần Xuân Đính?” (Tiền phong ngày 01-3-2008); “Điều hành kinh doanh thua lỗ, sai phạm kéo dài, chuyên quyền độc đoán theo kiểu gia đình trị... nhưng tại sao Trần Xuân Đính vẫn tiếp tục được giao giữ trọng trách chèo lái con thuyền Cosevco...?” (Tuổi trẻ ngày 03-3-2008)...

Báo chí Việt Nam góp phần phê phán hành vi tham nhũng, nhận hối lộ của một số cán bộ lãnh đạo các tỉnh, ngành: Cà Mau, Lào Cai, Tổng cục Du lịch, Dự án cầu Bãi Cháy, Dự án đại lộ Đông Tây...; vụ “đầu độc môi trường” của Công ty Vedan, Công ty Miwon, Công ty Hào Dương và rất nhiều công ty, nhà máy, khu công nghiệp. Phê phán thói vô trách nhiệm trong việc kiểm định thực phẩm, vật tư, thuốc tân dược nhập khẩu, để chất melamine, hoá chất độc hại bảo quản thực phẩm, rau quả vào Việt Nam gây thiệt hại cho người sản xuất và tiêu dùng; lên án những hành vi

bạo hành đối với trẻ em, người bất hạnh, người già"².

Các vụ án điển hình được báo chí tham gia điều tra, đưa tin như vụ án Năm Cam, Mai Văn Dâu, Mạc Kim Tôn, Đề án 112, Lương Cao Khải, Nguyễn Đức Chi, Lã Thị Kim Oanh, PMU 18, các vụ vi phạm pháp luật trong công tác quản lý đất đai ở Khánh Hoà, Bình Thuận, Phú Quốc (Kiên Giang), Đồ Sơn (Hải Phòng). Đồng thời, báo chí đã cung cấp thông tin ban đầu cho các cơ quan chức năng, điều tra phanh phui nhiều vụ việc tham nhũng, tiêu cực.

Trong quá trình tham gia cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, có nhiều nhà báo đã có đóng góp không nhỏ. Gần đây, Văn phòng Ban Chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng đã tổ chức Hội nghị gặp mặt một số cá nhân có thành tích phòng, chống tham nhũng hàng năm. Tại Hội nghị được tổ chức ngày 15-12-2009 tại Đà Nẵng, Văn phòng Ban Chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng tuyên dương 2 phóng viên báo chí trong tổng số 29 cá nhân tố cáo hành vi tham nhũng. Ông Đinh Gia Cư, Phó Phòng biên tập Đài Phát thanh - Truyền hình tỉnh Gia Lai, có thành tích tuyên truyền các giải pháp phòng ngừa tham nhũng và làm một số phóng sự điều tra về tham nhũng, tiêu cực. Trong đó, điển hình là loạt phóng sự điều tra tình trạng phá rừng, vận chuyển gỗ trái phép ở xã Pờ Tó - huyện Ia Pa; phóng sự điều tra về quản lý đất đai đã quy hoạch của xã Đăk Sơ Mai - một xã vùng sâu của huyện Đăk Đoa; phóng sự điều tra về sự nhập nhèm, gian lận trong việc đấu giá và vận chuyển gỗ tận thu từ việc chuyển đổi diện tích rừng giao cho doanh nghiệp trồng cao su của Ban quản lý rừng phòng hộ Đức Cơ...³

Dù cho vai trò của báo chí trong việc phòng, chống tham nhũng là không thể phủ nhận, nhưng không phải là không có sự lạm dụng. Một số nhà báo do thiếu rèn luyện bản lĩnh chính trị và đạo đức nghề nghiệp, bị cái lợi trước mắt làm lu mờ nên đã đưa tin, viết bài không trung thực, làm tổn hại đến lợi ích tập thể, lợi ích quốc gia,

dân tộc; có nhà báo dùng báo chí như một công cụ để vùi vĩnh quảng cáo, trục lợi cá nhân. Ngày 01-8-2009, Thứ trưởng Bộ Thông tin và Truyền thông Đỗ Quý Doãn đã ký quyết định thu hồi thẻ nhà báo của 7 cán bộ, phóng viên thuộc 4 cơ quan báo chí. Bốn lãnh đạo của Báo Thanh niên, Báo Tuổi trẻ TP. Hồ Chí Minh đã vi phạm các Điều 7, Điều 10 và Điều 15 của *Luật Báo chí* (đã trực tiếp viết, biên tập, duyệt đăng các tin bài về vụ PMU 18; trong đó, có những thông tin sai sự thật nghiêm trọng. Đặc biệt là những thông tin kích động phản đối hoạt động của các cơ quan bảo vệ pháp luật trong loạt tin bài sau khi 2 nhà báo Nguyễn Việt Chiến và Nguyễn Văn Hải bị cơ quan an ninh điều tra khởi tố, bắt giam); 1 phóng viên báo Khoa học và Đời sống đã đưa tin, ảnh các cá nhân trên số báo ra ngày 24-6-2008, vi phạm Điều 31 *Luật Dân sự* và khoản 3, khoản 4 Điều 5 Nghị định 51/2002/NĐ-CP ngày 26-4-2002 của Chính phủ quy định chi tiết thi hành *Luật Báo chí, Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Báo chí*. Phóng viên này đã bị cơ quan báo chí xử lý kỉ luật với hình thức cảnh cáo và chuyển công tác khác.

Để báo chí Việt Nam thực sự là “tiếng nói của Đảng, Nhà nước, của tổ chức chính trị - xã hội và là diễn đàn của nhân dân”, báo chí cần làm tốt những yêu cầu sau:

Thứ nhất, tiếp tục quán triệt và tổ chức thực hiện Nghị quyết Trung ương 5 khóa X về công tác tư tưởng, lý luận và báo chí, thực hiện nghiêm *Luật Báo chí*, phải nắm vững và tuyên truyền sâu rộng, kịp thời, có hiệu quả đường lối, chủ trương của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước, bám sát nhiệm vụ công tác tư tưởng, tích cực tuyên truyền, cổ vũ thành tựu của công cuộc đổi mới. Coi trọng đúng mức việc phát hiện, biểu dương các nhân tố mới, điển hình tiên tiến; tích cực đấu tranh, góp phần ngăn chặn và từng bước đẩy lùi tham nhũng, lãng phí, quan liêu, các tiêu cực và tệ nạn xã hội; phản bác có hiệu quả những thông tin, quan điểm sai trái, phản động, thù địch, bảo vệ vững chắc trận địa tư

tưởng của Đảng; tiếp tục phát huy tiềm lực và ưu điểm, khắc phục các yếu kém, khuyết điểm, nâng cao chất lượng tư tưởng, tính hấp dẫn, mở rộng đối tượng độc giả, vươn lên hiện đại về mô hình tổ chức hoạt động, về cơ sở vật chất, kĩ thuật và công nghệ.

Thứ hai, đổi mới, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước đối với hoạt động báo chí. Nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của các tổ chức đảng trong các cơ quan báo chí. Đề cao trách nhiệm chính trị của người làm báo, nhất là đảng viên, người giữ cương vị lãnh đạo. Thường xuyên kiểm tra, giám sát các tổ chức đảng, đảng viên ở các cơ quan báo chí, cơ quan chủ quản, cơ quan quản lý báo chí về thi hành Điều lệ Đảng, các quy định của Đảng, Nhà nước đối với hoạt động báo chí. Xây dựng quy chế để thường xuyên làm tốt việc định hướng và cung cấp thông tin cho báo chí, nhất là đối với các vấn đề quan trọng, phức tạp, nhạy cảm về đối nội, đối ngoại.

Nghiên cứu bổ sung, sửa đổi *Luật Báo chí* và các văn bản quy phạm pháp luật liên quan; quy định thẩm quyền, trách nhiệm, cơ chế phối hợp giữa các cơ quan chỉ đạo báo chí của Đảng, cơ quan quản lý báo chí của Nhà nước, Hội Nhà báo và cơ quan chủ quản báo chí đối với cơ quan báo chí và người làm báo. Xây dựng cơ chế, chính sách đãi ngộ về vật chất và tinh thần cho nhà báo, nhất là cơ chế bảo vệ nhà báo và gia đình nhà báo, giải quyết chế độ, chính sách kịp thời cho nhà báo bị thương, hi sinh trong khi làm nhiệm vụ. Nếu các nhà báo phải lo ngại cho sự an toàn của mình hoặc của người thân thì nguy cơ của việc họ sẽ rụt rè hơn trong việc đưa tin có thể sẽ rất cao. Việc bảo vệ các nhà báo cần phải được đưa vào luật và được thực thi một cách nghiêm túc. Việc cản trở hoặc xúc phạm đến các nhà báo trong quá trình tác nghiệp phải được coi là hành vi chống người thi hành công vụ và phải bị xử lý nghiêm.

Có chính sách động viên, khen thưởng,

tôn vinh xứng đáng với sự đóng góp của báo chí và cá nhân các nhà báo, đồng thời kiên quyết xử lý nghiêm nhà báo vi phạm đạo đức nghề nghiệp, vi phạm pháp luật về báo chí.

Nghiên cứu, phân loại báo chí theo chức năng, nhiệm vụ, bảo đảm tính đa dạng; khắc phục tình trạng xa rời tôn chỉ, mục đích; trùng lặp, chồng chéo về chức năng, nhiệm vụ của một số cơ quan báo chí. Tiếp tục đổi mới nội dung, hình thức của các loại báo chí đáp ứng nhu cầu ngày càng phong phú, đa dạng của các tầng lớp nhân dân.

Thứ ba, đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả của công tác đào tạo, bồi dưỡng phẩm chất chính trị, trình độ nghiệp vụ, năng lực chuyên môn, đạo đức nghề nghiệp và trình độ ngoại ngữ cho đội ngũ những người làm báo. Phải thật sự coi trọng việc đào tạo, bồi dưỡng cơ bản về chuyên môn, nghiệp vụ; bồi dưỡng, rèn luyện về phẩm chất chính trị. Nếu không coi trọng khâu đào tạo, bồi dưỡng cả về đức, tài thì khó có thể đòi hỏi nhà báo có nhân sinh quan, thế giới quan một cách khoa học trong thực thi nhiệm vụ. Trong đó, mỗi nhà báo cần phải nắm vững chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước, đặc biệt là chủ trương, chính sách mới. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh căn dặn: "...nhiệm vụ của người làm báo là quan trọng và vẻ vang. Muốn hoàn thành tốt nhiệm vụ ấy thì phải cố gắng học tập chính trị, nâng cao tư tưởng, đứng vững trên lập trường giai cấp vô sản; phải nâng cao trình độ văn hoá, phải đi sâu vào nghiệp vụ của mình. Cần phải luôn luôn cố gắng, mà cố gắng thì nhất định thành công"⁴. Ngoài trình độ chuyên môn phải vững, đạo đức cách mạng trong sáng, Hồ Chí Minh còn yêu cầu mỗi nhà báo phải sử dụng được ít nhất một ngoại ngữ, bởi vì: "Trong nghề làm báo, ta có những kinh nghiệm của ta, nhưng ta cũng cần phải học thêm kinh nghiệm của các nước anh em. Muốn thế, thì những người làm báo ít nhất cũng cần biết một thứ tiếng nước ngoài. Ví dụ: phải

biết chữ Hán thì mới xem được báo Trung Quốc và học được kinh nghiệm của báo Trung Quốc”.

Về quản lý đội ngũ nhà báo: các cấp ủy và cơ quan nhà nước có thẩm quyền tiếp tục rà soát, đánh giá lại đội ngũ lãnh đạo, quản lý, phóng viên, biên tập viên, kiên quyết đưa những người không đủ phẩm chất, năng lực ra khỏi cơ quan báo chí. Thực hiện tốt các quy định của Đảng về việc bổ nhiệm, miễn nhiệm, khen thưởng, kỉ luật cán bộ lãnh đạo các cơ quan báo chí. Quản lý chặt chẽ cơ quan đại diện, phóng viên thường trú ở các địa phương, ở nước ngoài; việc đào tạo phóng viên báo chí ở nước ngoài và bằng tiền tài trợ của các tổ chức nước ngoài.

Thứ tư, phát huy vai trò của báo chí trong phòng, chống tham nhũng. Báo chí là một công cụ không thể thiếu trong cuộc đấu tranh này, để vai trò đó tiếp tục được phát huy. Trong điều tra, đưa tin, tuyên truyền, báo chí cần tuân thủ một số nguyên tắc như: tôn trọng sự thật, nói và viết đúng sự thật; khách quan trong việc phản ánh hoạt động của cơ quan bảo vệ pháp luật; chấp hành nghiêm các quy định của pháp luật; không làm thay chức năng của các cơ quan nhà nước.

Xây dựng cơ chế, chính sách hỗ trợ về phương tiện, đảm bảo điều kiện vật chất để nhà báo thực hiện các phóng sự điều tra về tham nhũng. Việc đưa tin về tham nhũng là một công việc phức tạp, tốn nhiều thời gian và tốn kém. Những phóng viên làm công việc này sẽ không thể làm tốt công việc của mình nếu không có đủ nguồn kinh phí hỗ trợ. Đồng thời, quy định cơ chế phối hợp giữa các cơ quan chức năng về mặt thông tin với các cơ quan báo chí trong quá trình điều tra, xét xử các vụ án tham nhũng; quy chế phối hợp với Ban Tuyên giáo Trung ương, Bộ Thông tin và Truyền thông, Hội Nhà báo Việt Nam trên mặt trận đấu tranh phòng, chống tham nhũng; cụ thể hóa cơ chế phối hợp thông tin giữa Văn phòng Ban Chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng với các cơ quan thông tấn, báo chí về công tác phòng, chống tham nhũng và quy chế Giải báo chí quốc gia hàng năm về đề tài phòng, chống tham nhũng □

1 <http://tiengviet/tulieuvankien/vankiendang>

2. Nguyễn Thế Kỳ: [http:// www.tapchiconsan.org.vn](http://www.tapchiconsan.org.vn)

3. <http://phapluatttp.vn>

4. Hồ Chí Minh. Toàn tập, NXB. CTQG, H. 2000, T. 9, tr. 415.

* * * * *

XÁC ĐỊNH TÍNH CHẤT, PHẠM VI...

(Tiếp theo trang 9)

Chính phủ đề xuất, nhận xét, đánh giá nhân sự cho các chức danh chủ chốt trong Quốc hội và Chính phủ với Bộ Chính trị, Ban Bí thư, Ban Tổ chức Trung ương Đảng, các ban liên quan của Đảng, xin ý kiến chỉ đạo và quyết định việc bổ nhiệm, miễn nhiệm cán bộ thuộc diện được phân cấp quản lý. Đối với các chức danh thuộc diện được phân cấp quản lý, Ban Cán sự Đảng Chính phủ quyết định việc bổ nhiệm, miễn nhiệm sau khi có ý kiến thẩm định của Ban Tổ chức Trung ương, Ủy ban Kiểm tra Trung

ương và các ban liên quan của Trung ương Đảng.

Trách nhiệm của Nhà nước trong công tác cán bộ là phối hợp với Ban Tổ chức Trung ương Đảng xây dựng và thực hiện quy hoạch cán bộ, công chức; phối hợp trong công tác đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, công chức; tuyển dụng, sử dụng, luân chuyển, thực hiện chế độ chính sách đối với cán bộ, công chức theo chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước □